

HYVINVOINTIKERTOMUS 2022-
2025

JA HYVINVOINTISUUNNITELMA
2026-2029

Lappajärven kunta

JOHDANTO

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kunnan perustehtävänä.

Kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on kunnan keskeinen lakisääteinen tehtävä. Hyvinvointityö perustuu erityisesti terveydenhuoltolakiin, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin (Terveydenhuoltolaki 1326/2010, § 12) sekä kuntalain (Kuntalaki (410/2015) 1 § & 37 §) mukaiseen kunnan yleiseen hyvinvoinnin edistämisvastuuseen. Lainsäädäntö velvoittaa kuntaa huomioimaan hyvinvoinnin kaikessa toiminnassa ja päätöksenteossa sekä seuraamaan asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia väestöryhmittäin. Lisäksi kunnan ja hyvinvointialueen tulee tehdä tiivistä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä.

Hyvinvoinnin edistämisen tavoitteena on lisätä asukkaiden hyvinvointia ja toimintakykyä, ehkäistä sairauksia ja syrjäytymistä sekä vahvistaa osallisuutta. Työtä tehdään poikkihallinnollisesti kaikilla kunnan toimialoilla elämänlaadun parantamiseksi, eriarvoisuuden vähentämiseksi ja kunnan elinvoiman vahvistamiseksi.

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma ovat lakisääteisiä työkaluja, joiden avulla kunta seuraa hyvinvoinnin tilaa, arvioi toteutettuja toimenpiteitä ja asettaa tavoitteet tulevalle toiminnalle. Kertomus tukee strategista päätöksentekoa, resurssien kohdentamista ja eri toimijoiden yhteistyötä sekä tarjoaa kokonaiskuvan kuntalaisten hyvinvoinnista ja palvelujen toimivuudesta.

HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN TAUSTAA

Lappajärveläisten hyvinvoinnin edistämistyötä ohjaa laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, joka hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 23.10.2023 § 47. Samalla se hyväksyttiin osaksi toiminnan ja talouden strategista suunnittelua.

Kunnan hyvinvointisuunnitelman taustalla on vahvasti Etelä-Pohjanmaan hyvinvointisuunnitelma 2022-2025 sekä Lasten ja nuorten maakunnallinen hyvinvointisuunnitelma, jossa kunta on huomioitu toimenpideosiossa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on yksi kunnan perustehtävistä. Kuntien tulee kerran valtuustokaudessa valmistella laaja hyvinvointikertomus, joka on kuvaus asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä, sekä niiden edistämisestä kunnassa. Tässä hyvinvointikertomuksessa tarkastellaan asukkaiden hyvinvointia valtuustokauden 2022–2025 ajalta.

Etelä-Pohjanmaan alueen kolme keskeistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistettä olivat 2022-2025:

- 1. Työ- ja toimintakyky**
- 2. Hyvinvoiva arki**
- 3. Elämänlaatu ja mielen hyvinvointi**

Lappajärven HYTE-kerroin

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.

Kunnan saama summa lasketaan seuraavasti: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta x kunnan asukasluku x kunnan hyte-kerroin / koko maan hyte-kerroin.

HYTE-rahoitus ei ole korvamerkittyä, vaan yleiskatteellista, eli se sisältyy kunnan saamaan valtionosuuteen. Kunta voi käyttää saamansa summan valtionosuuden perusteissa osoitettujen tehtävien hoitamiseksi.

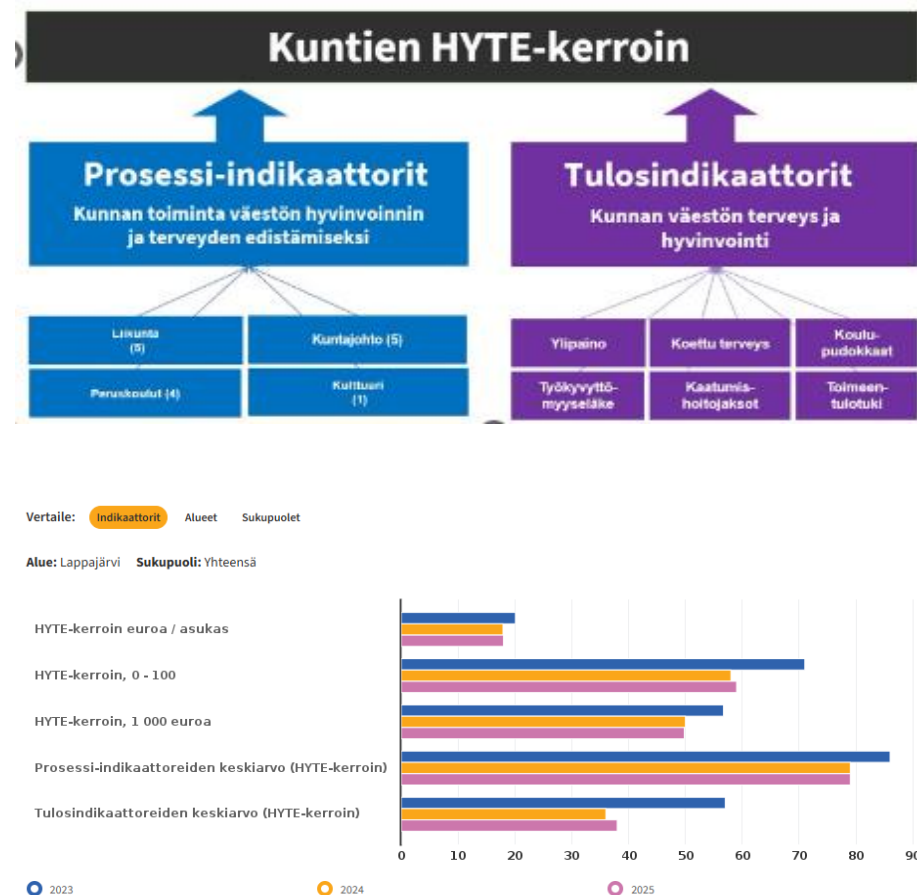
HYTE-kerroin määräytyy kahdenlaisten mittarien perusteella:

- **toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista**
- **tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista**

Lappajärven kunnan HYTE-rahoitus vuodet 2023-2025:

- v. 2023 - 56.616 euroa
- v. 2024 - 56.701 euroa
- v. 2025 - 50.023 euroa

HOX! Valtionosuuslaskelmat ja HYTE-kerroin rahoitus löytyvät Valtiovarainministeriön sivulta: [Valtionosuuslaskelmia - Valtiovarainministeriö](#)

Hyvin- voinnin kokonais- kuva 2022– 2025

Hyvinvoinnin tila ja kehitys 2022–2025

Hyvinvointia on tarkasteltu hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisällön avulla. Tarkastelu osoittaa, että kunnassa on useita rakenteellisia vahvuuksia, mutta myös selkeitä kehittämiskohteita.

Hyvinvoinnin kehitys on pääosin myönteistä elinolojen, työllisyyden ja HYTE-rakenteiden osalta. Sen sijaan nuorten (8.-9. luokkalaisten ja toisen asteen 1.-2. vuosikurssin) mielenterveys, uni, päihteet ja fyysisen aktiivisuuden väheneminen ovat tulevaisuudessa keskeisimmät haasteet.

TEAvisari osoittaa, että lähes kaikissa kunnan osa-alueissa on parannettavaa, kun tavoitellaan hyvää tulosta. Osa-alueet eivät ole kaukana hyvän tuloksen pisterajasta 75.

Kulttuuripalvelut saavat maan keskiarvoa paremmat pisteet. Muut toimialat ovat lähellä koko maan keskiarvoa. Perusopetuksen uusin TEAvisari 2025 ei ole päivittynyt THL:n sivuille (viimeisin julkinen pistemäärä on 72 vuodelta 2021).

TEAvisari-tietojärjestelmä toimii HYTE-kertoimen prosessi-indikaattorien keskeisenä tietolähteenä. Indikaattoritiedot siirtyvät järjestelmien välillä rajapinnan kautta osaksi laskentaa. HOX! TEAvisari tietokanta löytyy THL:n sivulta: [Etusivu - TEAvisari - Terveysten edistämisen vertailutietojärjestelmä](#)

- Vuonna 2022 ja erityisesti 2023 Lappajärven hyte-kerroin on ollut korkealla tasolla
 - Tämä johtuu lähinnä hyvistä prosessi-indikaattoreista, joita niitäkin voidaan vielä hiukan parantaa
- Tulosindikaattorit ovat selvästi huonontuneet Lappajärvellä aikavälillä 2024-2025
 - Kaatumisia on ollut enemmän
 - Koulutuksen ulkopuolelle on jäänyt nuoria
 - Toimeentulotukea sekä työkyvyttömyyseläkettä on saanut yhä useampi

Tulosindikaattorit

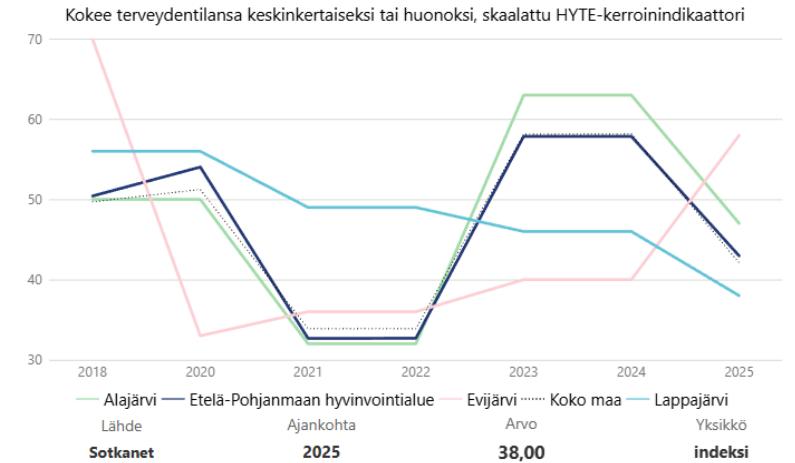
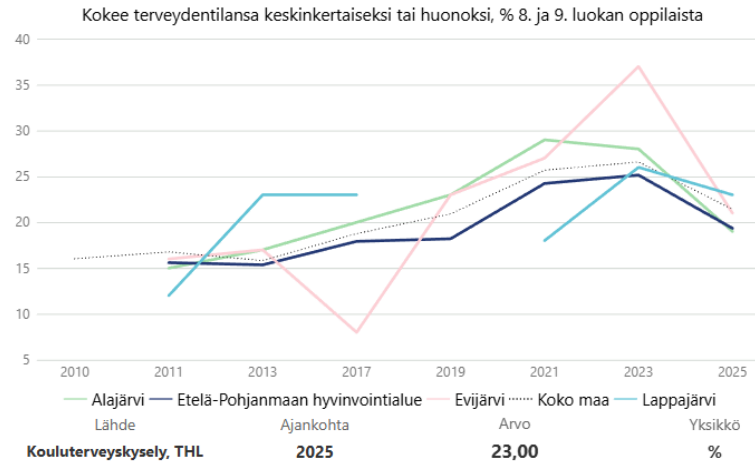
Tulosindikaattorit kuvaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksellisuutta väestötasolla. Niiden avulla mitataan muutosta. Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta.

Laskennassa etsitään jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien pienin erotus ja suurin erotus. Suurin erotus kuvaa parasta positiivista kehitystä. Kuntakohtaiset pistemäärät skaalataan edellä mainittujen minimien ja maksimien avulla.

Suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä kunnan erotus osuu. Jos jonkin indikaattorin arvo on jo tavoitetasossa, saa kunta sen osalta maksimipisteet.

Skaalauksen ansiosta pistemäärät ovat vertailukelpoisia eri indikaattoreiden välillä. Lisäksi jo pienellä parannuksella kunta voi saada hyviä pistemääriä, jos muutos on hyvä kaikkien muiden kuntien tilanteeseen verrattuna.

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2021	2022	2023	2024	2025
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori info ind. 5308	Lappajärvi	yhteensä	42	63	63	42	51
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori info ind. 5301			49	49	46	46	38
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori info ind. 5304			100	100	100	32	31
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori info ind. 5306			19	55	50	26	53
Ylipaino, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori info ind. 5303			35	35	31	31	

Lähde: Kuntamaisema

Prosessi- indikaattorit

Prosessi-indikaattorit kuvaavat kunnan voimavaroja ja toimenpiteitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Niiden avulla mitataan nykytilannetta. Indikaattoreita on kohtuullisen monta, jotta toimintaa voidaan tarkastella laaja-alaisesti. Indikaattorit kuvaavat edellytysten luomista vaikuttavalle ja koordinoidulle hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2021	2022	2023	2024	2025
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä info ind. 5317	Lappajärvi	yhteensä	89	89			
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit info ind. 5316			11	11			
Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus info ind. 5309			100	100			
Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja info ind. 5335			100	100	100	100	100
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista info ind. 5331			0	0	0	0	0
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen info ind. 5330			100	100	100	100	100
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille info ind. 5327			100	100	100	100	100
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä info ind. 5333			100	100	100	100	100
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä info ind. 5328			100	100	100	100	100
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen info ind. 5321			100	100	100	100	100
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä info ind. 3984			0	0	100	100	100
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa info ind. 5323			100	100	100	100	100
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin info ind. 5320			100	100	100	0	0
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa info ind. 5313			89	89			
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista info ind. 5336			100	100	100	100	100

Perusopetuksen prosessi- indikaattorit

- Koulussa noudatetaan Valtion kouluruokasuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä (89); hyvkk:n päätöksillä toteutui kevätlukukauden 2025, mutta ei enää lukuvuonna 2025-2026, pisteet tulevat olemaan 0.
- Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit (11); ei toteutunut lv:ina 2023-2024 ja 2024-2025, mutta toteutuvat lv. 2025-2026, pisteet tulevat nousemaan
- Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus (100)
- Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa (89)
 - TEAviisariin on vastattu vuoden 2025 lopulla, mutta niiden tulokset eivät vielä näy THL:n sivuilla

Hyvinvointikertomuksessa 2022-2025 asetettujen tavoitteiden eteneminen

Yleiset tavoitteet – kaikki ikäryhmät:

Tavoite	Kehittämiskohde	Toimenpiteet	Edistynyt	Edistynyt jonkin verran	Ei ole edistynyt
Nostetaan hyvinvointi esille kuntastrategiassa	Hyvinvoinnin tavoitteita selkeästi esillä	Kuntastrategia 2023-2025 tehty. Siellä nostettu hyvinvoinnin näkökulmia esiin. Hyvinvointi nostetaan teemaksi uudessa kuntastrategiassa vuosille 2025-2028.	Uusi kunta-strategia		
Kehitetään hyvinvoinnin mittaamista	Aikuisten ja ikäihmisten liikkumisen arviointi ja mittaaminen kyselytutkimuksin	Hyvinvointiin liittyvien keskeisten palvelujen tietoja aloitettu keräämään vuodesta 2023 - kunnan omien ja sidosryhmäpalveluiden käyttäjämäärät sekä keskeisten liikuntapaikkojen käyttöasteet. Hyvinvointiraportoinnin kehittäminen - tunnuslukupankki sekä hyvinvoinnin tietokanta Kuntamaisema –palveluun.	Vuodesta 2023 eteenpäin tiedot esillä hyvinvoinnin vuosiraportissa kattavasti. Näyttöönperustuva kehittäminen ja hyvinvointiraportin prosessin tehostaminen		
Edistetään viihtyvyyttä ja liikkumista	Keskustan yleisilmeen kehittäminen sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelma + lisää reittejä	Kärnäntien kiertoliittymän saneeraus. Kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelma vuodet 2023-2024.	Ohjelma hyväksytty 2023; Kiertoliittymä saneerattu 2024		Pyöräilyreitistölle ei saatu hankerahoitusta v 2023
TEAvisariin sitoutuminen	Kunnan toiminnan kehittäminen TEAvisarin tulosten pohjalta; raportointi valiokunnissa	Hyvinvointivaliokunnassa raportoitu liikunta, kulttuuri, perusopetus, lukiokoulutus TEAvisaritulokset.	Hyvkv raportoi aina liikunnan, kulttuurin, perusopetuksen ja lukio-koulutuksen		Kuntajohdon TEAvisaria ei ole käsitelty kehvk tai kh

Hyvinvointikertomuksessa 2022-2025 asetettujen tavoitteiden eteneminen
Yleiset tavoitteet – kaikki ikäryhmät:

Tavoite	Kehittämiskohde	Toimenpiteet	Edistynyt	Edistynyt jonkin verran	Ei ole edistynyt
HYTE-kertoimet	HYTE-kertoimet mukana kunnan kehittämisessä ja toiminnan suunnittelussa mahdollisimman laajasti ja laadukkaasti; palautuvasta hyte-rahoituksesta tehdään oma käyttösuunnitelma ja rahoitus kohdennetaan hyvinvoinnin edistämiseen	Kaikki hyte-kertoimet otettu huomioon. Viimeisimpinä tarkistettu kuntajohdon indikaattorit ja sovittu toimenpiteet.	Kyllä. Jatkuvaa seuranta a Päätettiin, että käyttösuunnitelmaa ei tehdä.		
Hyvinvointikertomuksen raportointi vuosittain	Vuosittain raportoidaan sekä tarvittaessa muutetaan tavoitteita	Vuosiraportti 2023 ja 2024 tehty ja käsitelty.	Käsitelty valiokunnassa, KH ja KV		
Kulttuurihyvinvointisuunnitelma	Tehdään valtuustokaudella 2021-2025	Tekemisestä sovittu vuoden 2023 aikana.		Hyväksyntä ja julkaisu v. 2026	Vapaa-aikastrategia ei ole valmistunut valtuustokauden aikana
Ennakkovaikutusten arviointi	EVA tuksen käyttöönotto-suunnitelman tekeminen	Hyväksytty kv 18.1.2024.	Tehty vuoden 2023 aikana.		

Hyvinvointikertomuksessa 2022-2025 asetettujen tavoitteiden eteneminen Lapset, nuoret ja lapsiperheet:

Tavoite	Kehittämiskohde	Toimenpiteet	Edistynyt	Edistynyt jonkin verran	Ei ole edistynyt
Liikkumisen lisääminen	Liikkumisen nuorisotietäminen ja sen käyttöasteen seuranta	Pilotoitiin ja lanseerattiin yläkoulu ja toiseen asteen opiskelijoille vuonna 2023. Ensimmäinen vuosi tarjottiin etu ilmaiseksi kaikille yläkouluikäisille opiskelijoille. 2024 tarjottu 100 e/vuosi liikkumisen nuorisotietäminen.	2023: 47 edun käyttäjää. 2024: 8 käyttäjää 2025: 9 käyttäjää		Kouluterveyskyselyn 2025 mukaan liikkuminen vähentynyt
Ylipainon estäminen ja terveydentilan kokemus paremmaksi	Osuus pienenee molemmissa kohdissa (Kouluterveys-kysely, KTK)	KTK:n tuloksia käsitelty oppilaiden kanssa ja kouluterveydenhoitaja ottaa tarvittaessa MOVE-tulokset puheeksi asiakkaan eli oppilaan kanssa. Tulokset vuodelta 2023 ja 2025	8-9 lkt 2023: kokemus oman painon sopivuudesta hiukan parantunut (nyt 35 %, kokonaisuudessaan 39 %). Ei mukana enää v. 2025 KTK:ssä	Lukion pysynyt samana v. 2023 21,7 % (kokee terveydentilan keskinäiseksi tai huonoksi), mutta nousut 31 %:iin vuonna 2025.	8-9 lkt: terveydentilan kokemus keskinäiseksi tai huonoksi 18 % → 23 % (2021–2025). Lukio: ei koe painoalan sopivaksi 39 % → 44 % (2021–2025).

Hyvinvointikertomuksessa 2022-2025 asetettujen tavoitteiden eteneminen

Lapset, nuoret ja lapsiperheet:

Tavoite	Kehittä-miskohde	Toimenpiteet	Edistynyt	Edistynyt jonkin verran	Ei ole edistynyt
Liikkumisen ja harrastamisen lisääntyminen	Liikutaan enemmän (KTK)	<p>Harrastetakuun alainen toiminta: ilmainen Liikkiskerho seuratoiminnan ulkopuolisille 1-4 lk lapsille.</p> <p>Harrastamisen Suomen malli on ollut käytössä; paljon liikuntakerhoja. Harrastajamäärä ja kerholukumäärä</p>	<p>Lukiossa päivittäin vähintään tunnin päivässä liikkuvien määrä kasvoi 2021–2023 (+11 %) ja parani hieman edelleen vuonna 2025.</p> <p>8–9 luokilla päivittäin vähintään tunnin liikkuvien osuus kasvoi 17 % → 25 % (2021–2025).</p> <p>4–5 luokilla vähintään tunnin päivässä liikkuvien määrä nousi selvästi 38 % → 45 % (2021–2025) - v. 2025 tulokset selkeästi yli maan keskitason.</p> <p>Alle 18-vuotiaiden määrä joka viikkoisessa liikuntaseuratoiminnassa kasvanut merkittävästi 249 → 439 (2023–2025).</p>	<p>8-9 lkt: V. 2025 luvut pysyivät samalla tasolla (vähintään 1 h/pv 27–28 %).</p> <p>4-5lkt: Liikuntaa viikoittain harrastavien määrä on v. 2025 67 %. (ei mitattu aiempina vuosina)</p>	<p>8-9 lkt: Hengästyttävää liikuntaa korkeintaan kerran viikossa harrastavien määrä kasvoi 20 % → 38 % (2021–2025). Liikuntaa harrastamattomien osuus on lisääntynyt tässä ikäluokassa.</p>
	Harrastetaan enemmän (KTK)	<p>Harrastetakuun alaiset toimintamallit: Harrastamisen Suomen malli kerhot, harrastustuki vähävaraisten perheiden lapsille</p> <p>2024: Perintörahan kulttuuriavustus lapsille ja nuorille</p>	<p>Lukiossa 96 % harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa opiskelijoista ja tieto harrastusmahdollisuuksista on lisääntynyt (65 % → 78 %). (2021–2025).</p> <p>Lukiossa kokemus harrastuspaikkojen sijaitsemisesta liian kaukana on vähentynyt (65 % → 44 % (2021–2025)).</p> <p>4-5 luokkalaisten kokemus harrastuspaikkojen sijaitsemisesta liian kaukana on vähentynyt (44 % → 39 % (2021–2025)).</p> <p>HSM:n kerhoja määrä 17 (v. 2024 120 eri osallistujaa ja v. 2025 180 eri osallistujaa). Rahoitusta haettu ja saatu vuosille 2023-2026.</p> <p>Harrastetuki myönnetty 14 – 15 eri hlö vuonna 2024-2025. Kulttuuriavustusta myönnetty 2024 1 kpl ja 2025 1 kpl.</p>	<p>8-9 luokkalaisten kokemus harrastuspaikkojen sijaitsemisesta liian kaukana on vähentynyt (44 % → 39 % (2021–2025)).</p>	<p>4–5 luokilla jotakin vähintään kerran viikossa harrastavien osuus vähentynyt 87 % → 77 %. (2021–2025).</p>

Hyvinvointikertomuksessa 2022-2025 asetettujen tavoitteiden eteneminen Lapset, nuoret ja lapsiperheet:

Tavoite	Kehittämiskohde	Toimenpiteet	Edistynyt	Edistynyt jonkin verran	Ei ole edistynyt
Vieraskielisten lasten huomioiminen	Panostetaan perusopetukseen valmistavaan opetukseen sekä S2-opetukseen	Kunnassa on lukuvuoden 2023-2024 oma valmistavan opetuksen ryhmä; aiemmin ollut 2-3 pv/vk. S2-opetusta annettu perusopetuksessa enemmän. Lv:lle 2024-25 myönnettiin lisämääräraha, jotta valo-opetukselle saatiin lisää resurssia.	Toteutunut lv 2023-24 ja 2024-2025.	Lisäys lv 2024-25	
Kannustaminen päihteettömyyteen (Kouluterveyskysely 2021)	Oppilaitoksissa tehtävä ehkäisevä päihdetyö	Valistusta järjestetty oppitunneilla ja tapahtumia olivat Camera Obscura (2022) sekä Punainen liitu (2023) KTK 2023: lukion ja 8.-9. tulokset selvästi parantuneet edelliseen verrattuna. Kunnan sivuille lisätty ehkäisevän päihdetyön prosessikuvaus (2024).	Toimenpiteet niin perusopetuksessa kuin lukiossakin. Ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuus ja raportointi kuvattu.	Tavoiteltu 2. asteen ehkäisevän päihdetyön-suunnitelmaa.	

Hyvinvointikertomuksessa 2022-2025 asetettujen tavoitteiden eteneminen Nuoret aikuiset ja työikäiset:

Tavoite	Kehittämiskohde	Toimenpiteet	Edistynyt	Edistynyt jonkin verran	Ei ole edistynyt
Yhdyspintatyö hyvinvointialueen kanssa	<p>1) Elintapaohjauksen rakenteen ylläpitäminen ja yhteistyö hyvinvointialueen kanssa</p> <p>2) Ehkäisevän päihdetyön koordinointi</p> <p>3) Järjestöyhteistyön koordinointi</p>	<p>Elintapaohjauksen kohdennettua palvelua on järjestetty kunnan toimesta vuodesta 2022 alkaen. Yhdyspinta-sopimus Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen kanssa. Ryhmäelintapaohjaus aloitettu v. 2024.</p> <p>Kunnassa on nimetty vastuuhenkilö sekä alueellinen koordinaatiotyöryhmä vuodesta 2019 alk. 2024: ryhmä laajentunut Kauhavan kaupungilla ja Evijärven kunnalla</p> <p>Kunnassa nimetty vastuuhenkilö sekä alueellinen työryhmä vuodesta 2024 alk. Kunnassa järjestetään vuosittain yhdistys- / seurafoorumit.</p>	<p>Kohdennetun elintapaohjauksen asiakkuuksia 13 hlö. Yleiseen ryhmä elintapaohjauksen asiakkuuksia 22 hlö.</p> <p>Ehkäisevän päihdetyön kuntakohtainen prosessikuvaus</p>		
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, osuus vastaavanikäisestä väestöstä	Taso pysyy yhtä hyvänä kuin arvioinnissa 2023.	Opinto-ohjaajan, koulukuraattorin sekä etsivän nuorisotyö neuvonta ja ohjaus. 4H:n järjestämät nuorten yrittäjyyttä tukevat palvelut.		2022: 6,3 % 2023: 9,3 % 2024: 7,2 %	
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat, osuus vastaavan-ikäisestä väestöstä	Osuus pienenee ja lähenee E-P:n keskiarvoa (7,8%)	Panostetaan ennaltaehkäisevään toimintaan, esim. etsivä nuorisotyö, työkykyä ylläpitävään toimintaan panostaminen.			2022: 10 % 2023: 9,9 % 2024: 10,5 %

Hyvinvointikertomuksessa 2022-2025 asetettujen tavoitteiden eteneminen

Ikäihmiset:

Tavoite	Kehittämiskohde	Toimenpiteet	Edistynyt	Edistynyt jonkin verran	Ei ole edistynyt
Yhdistysyhteistyö	Ikäihmisten toimintaan liittyvien yhdistysten esille tuominen ja aktivointi (esim. kumppanuuspöytä tai järjestöfoorumi)	Järvi-Pohjanmaan ikäneuvosto ja vammaisneuvosto ovat järjestäneet järjestöille paikallisia tapahtumia vuoden 2024-2025 aikana	Paikalliset tapahtumat järjestetty vuosien 2024-2025 aikana (Alajärvi, Lappajärvi ja Vimpeli)		
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön	Turvallinen kotiympäristö ikäihmisille Pihojen, katujen ja teiden liukkauden torjunta	<p>Yhteistyö esim. kotihoidon kanssa, joka voi ohjeistaa turvalliseen asumisympäristöön kotona (matot, kengät jne.)</p> <p>Liukkauden torjunta ja liukuesteiden jakaminen yli 65-vuotiaille</p> <p>Neuvonta turvallisesta kotiympäristöstä</p> <p>Yli 65-vuotiaiden kotipihojen aurustus</p>	Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä vähentyneet 420 → 336 (2021–2025).	Skaalattu HYTE-indikaattori on laskenut hiukan → koko maan tulokset ovat parantuneet suhteessa enemmän	Keskustelu HVA:n kanssa ei ole edistynyt

Hyvinvointi Lappajärvellä tilastojen kuvaamana

Väestö ja talous – keskeiset hyvinvointia kuvaavat indikaattorit ja niiden kehityssuunnat 2022–2025

Yksityiskohtaiset tunnusluvut näkee Kuntamaiseman Hyvinvoinnin työpöydältä

Hyvinvointi: koulutustasot ja huoltosuhte; työ- ja toimintakyky, hyvinvoiva arki, elämänlaatu ja mielen hyvinvointi

Hyvinvointikertomus: elinolot, elintavat, päihteet ja rahapelit, terveydentila, mielenterveys, elämänlaatu, osallisuus, turvallisuus sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet kunnassa

Hyte-kerroin: kertoimet, hyte-rahoitus ja tulos- ja prosessi-indikaattorit

Kuntamaisemassa Lappajärven lukuja voi verrata myös eri kuntiin, maakuntaan sekä koko maan keskiarvoihin

Lappajärven kunnan väkiluku laski tarkastelujaksolla 2 866 asukkaasta 2 747 asukkaaseen. Väheneminen on ollut vuosittaista ja johtuu sekä muuttotappiosta että luonnollisesta väestönkehityksestä, jossa kuolleita onsyntyneitä enemmän. Samanaikaisesti väestön ikärakenne on vanhentunut:työikäisten ja lasten määrä on pienentynyt ja yli 64-vuotiaiden osuus kasvanut. Tämä on heikentänyt väestöllistä ja taloudellista huoltosuhdetta ja siirtänyt palvelutarvetta yhä enemmän myös ikääntyneiden palveluihin.

Työvoiman määrä on vähentynyt väestökehityksen mukaisesti. Työttömyysaste laski vielä vuosina 2021–2023, mutta kääntyi nousuun vuosina 2024–2025 ja oli vuonna 2025 jo 9,4 %. Pitkäaikaistyöttömien ja yli 50-vuotiaiden työttömien määrän kasvu lisää rakennetyöttömyyden riskiä jaheikentää kunnan elinvoimapohjaa.

Kunnan verotulot kasvoivat tarkastelujaksolla, mutta valtionosuuksien merkittävä väheneminen heikensi tulorahoitusta. Vuoden 2025 tilinpäätös oli alaskirjausten jälkeen negatiivinen, vaikka taseessa ei ole kattamatonta alijäämää. Tuloveroprosentti on lähellä kriisikuntakriteerin rajaa, mikä korostaa talouden sopeuttamisen ja elinvoiman vahvistamisen tarvetta.

Hyvinvointi Lappajärvellä tilastojen kuvaamana

Hyvinvoinnin kehityksen kokonaiskuva – keskeiset hyvinvointia kuvaavat indikaattorit ja niiden kehityssuunnat 2022–2025

Lappajärvellä useat hyvinvointia kuvaavat indikaattorit ovat myönteisellä tasolla. Työllisyystilanne on suhteellisen hyvä ja rakennetyöttömyys matala, mikä näkyy myös siinä, että vaikeasti työllistyvien osuus työikäisestä väestöstä on erittäin alhainen.

Lasten arjen hyvinvointia tukevat kouluruokailun korkea kattavuus ja laatu sekä alakouluikäisten hyvä liikunta-aktiivisuus ja MOVE!-mittausten myönteiset tulokset. Lisäksi kunnassa on toimivat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) rakenteet ja johtaminen sekä rikollisuus on vähäistä. Kunnan investoinnit liikuntapaikkainfraan valtuustokauden 2021–2025 aikana ovat osaltaan mahdollistaneet liikkumisen lisääntymistä kuntalaisten keskuudessa ja tukeneet aktiivista elämäntapaa erityisesti lasten ja nuorten arjessa.

Hyvinvoinnin kehityksessä on kuitenkin myös ilmiöitä, joiden kehitystä on tarpeen seurata. Yläkouluikäisten fyysisessä toimintakyvyssä on havaittavissa heikentymistä verrattuna nuorempiin ikäryhmiin. Sairastavuusindeksi on hieman maan keskiarvoa korkeampi ja koulukiusaaminen on 4–5 sekä 8–9 luokilla yleisempää kuin maakunnassa keskimäärin. Ikääntyneiden hyvinvoinnin näkökulmasta yli 65-vuotiaiden kaatumiset sekä omaishoidon varassa kotona asuvien ikäihmisten suuri määrä korostavat ennaltaehkäisevien palvelujen sekä omaishoitajien tukemisen merkitystä. Lisäksi pitkäaikaisen toimeentulotuen piirissä olevien lapsiperheiden osuus on edelleen pieni, mutta indikaattori on kasvanut vuosien 2023–2025 aikana. Myös ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia on hieman enemmän kuin maakunnassa keskimäärin.

Keskeisimmät hyvinvoinnin haasteet liittyvät erityisesti lasten ja nuorten tilanteeseen.

Nuorten ahdistuneisuus ja mielenterveyden haasteet ovat lisääntyneet ja riittämätön uni on yleistä nuorten keskuudessa. Toisella asteella nikotiini- ja alkoholien käyttö on erittäin yleistä, erityisesti ammatillisessa koulutuksessa. Lisäksi syrjäytymisriskissä olevien nuorten määrä sekä työkyvyttömyysindeksin taso yli maan keskiarvon korostavat ennaltaehkäisevän hyvinvointityön ja varhaisen tuen merkitystä kunnassa.

Tarkastelujaksolla Lappajärven keskeisin hyvinvointiin vaikuttava tekijä on ollut väestörakenteen muutos. Työikäisen väestön väheneminen heikentää huolto-suhdetta, veropohjaa ja työvoiman saatavuutta samalla, kun ikääntyneiden palvelutarve kasvaa. Työttömyyden nousu tarkastelujakson lopussa lisää riskiä hyvinvoinnin eriytymiselle erityisesti pitkäaikaistyöttömien ja ikääntyvien työnhakijoiden osalta. Taloudellisesti kunta on edelleen vakaalla pohjalla, mutta valtiotalouden onosuuskien väheneminen, investointipaineet ja väestön väheneminen edellyttävät toiminnan sopeuttamista ja elinvoiman vahvistamista. Kokonaisuutena kehitys korostaa ennaltaehkäisevien palvelujen, työllisyyttä tukevien toimenpiteiden, ikääntyneiden toimintakykyä ylläpitävien palvelujen sekä elinvoimaa vahvistavan elinkeinopolitiikan merkitystä.

Hyvinvointi Lappajärvellä tilastojen kuvaamana – keskeiset nostot hyvinvoinninkehityksestä 2022–2025

 Vahvuudet	 Seurattavat ilmiöt	 Keskeiset haasteet
Alakoululaisten liikkuminen ja MOVE!-tulokset hyvät	Fyysinen aktiivisuus vähenee yläluokkaikäisillä	Nuorten ahdistuneisuus ja mielenterveyden haasteet
Kouluruokailun kattavuus ja laatu hyvä	Sairastavuusindeksi hieman yli maan keskiarvon	Nuorten unen vähyys
Vahvat HYTE-rakenteet ja hyvinvoinnin johtaminen; erityisesti prosessi-indikaattorit kunnossa	Koulukiusaaminen yleisempää 4.–5. ja 8.–9. -luokilla kuin maakunnassa keskimäärin	Nikotiinituotteiden käyttö toisella asteella etenkin ammattioppilaitoksen nuorilla
Työllisyys hyvä ja rakennetyöttömyys matala	Yli 65-vuotiaiden kaatumiset	Syrjäytymisriskissä olevien nuorten määrä (prosenttuaalinen nousu korkea, mutta ei nuorten määrinä)
Vaikeasti työllistyvien osuus työikäisistä alhainen	Omaishoidon tuella kotona hoidettavien ikäihmisten määrä suuri	Työkyvyttömyysindeksi yli maan keskiarvon
Rikollisuus vähäistä	Pitkäaikaisen toimeentulotuen piirissä olevia lapsiperheitä vähän, mutta määrä kasvanut vuosina 2023–2025	
	Ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia hieman enemmän kuin maakunnassa	

Hyvinvointityö
kunnan eri
toimijoiden
toteuttamana,
esimerkkejä
toimenpiteistä
2022-25

Tekninen
toimi

2023

- Liikenneturvallisuustyö, LITU
- Kävelyn-ja pyöräilyn edistämishjelman laadinta
- Kärnän kiertoliittymän saneeraussuunnitelma
- Vierasvenesataman rakentaminen
- Kyrönsaarenesteettömän reitin rakentaminen
- Nykälänniemenasemakaavan muutoksen laatiminen
- Hanketoiminta 2023: suoritettu järven rantojen niittohanke viihtyisyyden parantamiseksi ja uutta haettu v. 2024

2024

- Katujen ja teiden perusparannukset
- Puistojen ja viheralueiden kehittäminen
 - Kyrönsaaren esteetön luontopolku
 - Välijoelle saatu jatkohanke vuodelle 2025
- Julkisten rakennusten energiatehokkuuden parantaminen
- Kiertoliittymän rakentaminen
- Veneluiskan uusiminen Karvalan nuorisoseuran rantaan

Hyvinvointityö
kunnan eri
toimijoiden
toteuttamana,
esimerkkejä
toimenpiteistä
2022-2025

Yleishallinto
ja elinvoima-
palvelut

- Tapahtumat
 - IceWeekend-tapahtuma- Jääkaruselli tekee hyvää
- Geoparkin esille tuominen
 - Geopark-viikko, mm. Geokohdekiertä pikkubussilla (2023)
 - Geopark-aiheinen tykypäivä (2023)
- Matkailun kehittäminen
 - Visit Arctic Coast yhteistyösopimuksen aloitus Kalajoen Hiekkasärkät Oyn kanssa, sopimusta jatkettiin vuodelle 2025.
 - VAC-yritysten koulutus, sparraus ja 9 tuotekortin tekeminen kv-matkanjärjestäjille ja datahubiin
- Hanketoiminta
 - Haettu Kanavapuisto Arboretumiin jatkohanketta, jossa keskeisenä tavoitteena viihtyisyyden parantaminen. Hanke alkaa vuonna 2025
 - Maailmankuutio- esiselvityshanke aloitettu. Tavoitteena geoparkin matkailullisen ja kulttuurillisen virkistyskeskuksen luominen
 - Prosenttitaiteeseen hankerahoitus julkiseen taidehankintaan esteettömälle kulttuuriluontopolulle
 - Kyrönsaari esteetön kulttuuriluontopolku hanke valmistunut.
 - Haettu Järvisseudun matkailun järjestäytymishanketta Lappajärvi Invest Oyille. Hanke on alueellinen, ja kehittää erityisesti kestävästä kansainvälistä matkailua. Hanke alkoi 1.3.2025.

Hyvinvointityö kunnan eri toimijoiden toteuttamana, esimerkkejä toimenpiteistä 2022-2025

Sivistystoimi

Varhaiskasvatus: palvelu ostettu 2022 alkaen Alajärven kaupungilta. Kesällä 2023 esikoululaisten hoito kesäkuun koululla, mukana muutama koululainen

Perusopetus: kehittämiskohteina lukuvuosina 2023-25 ehkäisevä päihdetyö, osallisuuden kehittäminen, mielen hyvinvointi ja kiusaamisen vastainen toiminta. Kehittämiskohteiden valintaan vaikutti mm. kouluterveyskyselyn tulokset.

- Syksyn 2024 aikana valmisteltiin käyttöön otettavaksi uusi koulupoissaolojen seuraamismalli, jonka tavoitteena on selkeyttää ja yhdenmukaistaa toimintaa.
- Länsirannan koulu oli toiminnassa vielä kevään 2024 ja syksystä 2024 alkaen perusopetus on keskitetty kokonaisuudessaan Yhteiskoululle.
- Valmistava opetus on ollut kaksipäiväisenä toimintona ja lukuvuodet 2023-26 on ollut oma valo-ryhmä yhteiskoululla
- Syyslukukaudella 2024 yhteiskoululla on alkanut lukumummit ja -vaarit toiminta yhteistyössä MLL:n kanssa.
- Yhteiskoulun oppilaista luokat 5. ja 8. osallistuivat valtakunnallisiin MOVE-testeihin.
 - Hyvkk lisäsi paikalliseen tuntijakoon yhden liikunnan lisätunnin 1.8.2023 alkaen

Lukiokoulutus: Geolukio aloitti yhteisen Järviseudun urheilulinjan tarjoamisen

- lukiokoulutuksen arviointi tehty keväällä 2023

Kouluterveyskyselyihin ja TEAviisari-kyselyihin on osallistuttu niin perusopetuksessa kuin lukiokoulutuksessa; ensimmäisen kerran Jami myös 2025

• **Hanketoiminta:**

- Koulunuorisotyöntekijän ensimmäinen toimintakausi oli vuosi 2024. Hanke jatkuu vuoden 2025 ja 2026.
- Harrastamisen Suomen mallin kerhorahoituksella on saatu toteutettua laajasti kerhotoimintaa erityisesti luokilla 0-6.
- Lukio mukana kuuden lukion yhteisessä Lukioiden laatustrategia ja Lukioiden oppimisen tuen -hankkeissa

Hyvinvointityö kunnan eri toimijoiden toteuttamana, esimerkkejä toimenpiteistä 2022-2025

Kirjasto

- Kirjaston uusi palvelutila on otettu käyttöön.
- Henkilöstörakenne palautettiin 1 kirjastonjohtaja ja 1 kirjastovirkailija (2023)
- Kirjaston ja Lappajärven yhteiskoulun alaluokkien yhteistyösopimus. Kyläkoulut vierailivat kirjastossa joka toinen kk ja kirjastosta käytiin kyläkouluilla joka toinen kk
- Kirjasto on luonut lukukoiraverkoston ja vakiinnuttamassa lukukoiratoiminnan yhdeksi perustapahtumaksi.
- Kirjastolla on järjestetty useampia aikuisille suunnattuja kirjavierailuja. Myös Aijjoos- toiminnalle ja kansalaisopistolle tarjottu tiloja.
- Lapsille on toteutettu satutunteja.
- Lukutaitoa on pyritty edistämään tarjoamalla lukudiplomeja ja niihin liittyviä lukusuosituksia niin aikuisille kuin lapsillekin.
- Kirjasto on järjestänyt kuntalaisten nähtäville kuukausittain vaihtuvia taidenäyttelyitä ja niihin liittyviä näyttelyavajaisia.
- Kuntalaisille on otettu käyttöön ilmaiseen vaihdantaan perustuva lankojen vaihtokori. Uutena palveluna 2025 kirjastolla käytettävä ompelukone.
- Kirjasto oli mukana Lukuseikkailu 2- hankkeessa (mm. erittäin suosittu Harry Potter –ilta)

Hyvinvointityö
kunnan eri
toimijoiden
toteuttamana,
esimerkkejä
toimenpiteistä
2022- 2025

Vapaa-
aika:

Liikunta:

- *Uuden Liikuntahallin Lappis-Areenan käyttöönotto v 2022: käyttöönoton arviointi, palvelun kehittäminen (hallinnointi, sähköiset varaus ja myyntijärjestelmät)*
- *Matkaluistelurata 3,2 km ylläpidon vakiinnuttaminen ja lisääminen uudeksi liikuntapaikaksi v 2023 alkaen*
- *IWall hankinta Lappis-Areenalle v 2024*
- *Kuntosalitilojen laajennus ja laitehankinta investointi v 2025*
- *Kohdennetun elintapaohjauksen vakiinnuttaminen osaksi Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen yhdyspintapalveluita sekä yhdyspintasopimuksen muodostaminen v 2023 sekä elintapaohjauksen ryhmätoiminta osaksi vapaa-aikapalveluiden toimintaa v 2024 alkaen*
- *Liikkumisen nuorisoseteli –edun pilotointi ja ja toiminnan vakiinnuttaminen (yläkouluikäisten liikkumista edistävä hanke v 2023 ja seteli käytössä vuodesta 2024 alkaen)*
- *Harrastetakuun alaiset liikkumista mahdollistavat toimenpiteet osaksi vapaa-aikapalveluiden toimintaa: Liikkiskerhotoiminta (harrastusten ulkopuolella oleville lapsille), vähävaraisten perheiden harrastustuki –malli, HSM-kerhotoiminta*
- *Maksuttomat liikuntatilat soveltavan liikuntaryhmien käyttöön (toimintakeskus) vuodesta 2022 alkaen*
- *Yli 63 vuotiaiden joka viikkoisen hyvinvointitoiminnan järjestäminen Lappis-Areenalla ja kuntosalilla vuodesta 2023 alkaen - mahdollisuudet maksuttomaan kuntosaliin sekä jumppatuokioihin (1 kpl soveltavan liikunnan ryhmä, 1 kpl aktiiviliikkujien ryhmä sekä kaikille avoin opastettu kuntosali)*

Nuoriso:

- *Nuorten osallistaminen päätöksen tekoon: Nuorisoforumin uudet jäsenet Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen alueelliseen nuorisovaltuustoon ja Lappajärven kunnan hyvinvointivaliokuntaan*
- *Nuorten tilatoiminnan aukiolon kasvattaminen kahdesta päivästä kolmeen päivään / viikko v 2024 alkaen*
- *4H:n Nuorten Akatemian Mahis-ryhmä + nuorten työllistäminen / Kunnan tuki aloittaville 4H-yrittäjille*
- *Kouluissa tapahtuvan nuorisotyön hankkeet v 2024, v 2025 ja hanke rahoitus vuodelle 2026*

Kulttuuri:

- *Kulttuurikasvatussuunnitelma varhaiskasvatus ja perusopetus muodostaminen osaksi vapaa-aika palveluiden toimintaa v 2023 alkaen*
- *Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kulttuurikasvatussuunnitelman kehittämiskysely: opetushenkilöstö, nuoret sekä huoltajat*
- *Kulttuurihyvinvointisuunnitelman strateginen valmistelu v 2025*
- *Kesän kuvataidenäyttelyiden vakiinnuttaminen v 2022 alkaen*

Tietoperusteinen seuranta vapaa-aikapalveluissa

Vapaa-aikapalvelut ovat koonneet vuodesta 2023 alkaen keskeisiä liikunta-, nuoriso- ja kulttuuripalveluihin liittyviä tunnuslukuja. Kerätty tieto kuvaa muun muassa liikuntapaikkojen, palvelujen sekä harrastustoiminnan käyttäjämääriä ja toiminnan laajuutta. Tiedot raportoidaan osana hyvinvointiraportointia vuosittain.

Tavoitteena on vahvistaa hyvinvoinnin tietoperusteista johtamista siten, että kerättyä tietoa voidaan hyödyntää toiminnan vaikuttavuuden arvioinnissa sekä verrata hyvinvoinnin kehitystä asetettuihin tavoitteisiin.

Seuranta kattaa keskeiset vapaa-aikapalveluiden osa-alueet:

- varauspohjaisten liikuntapaikkojen käyttö ja käyntimäärät
- kunnan järjestämä hyvinvointia ja osallisuutta edistävä toiminta - kohdennetut palvelut
- organisoidun sidosryhmä toiminnan keskeiset tunnusluvut - liikunta, kulttuuri ja nuoriso

Aineisto on koottu useista digitaalisista tietojärjestelmistä: Kuntosalipalvelut avainlukijatunniste (Abloy Entry-tietokanta), liikuntahalli, tenniskentät, jalkapallokenttä, pesäpallokenttä ja yleisurheilukenttä varausjärjestelmä (Timple-tietokanta), elintapaohjaus (Webropol), iWall pelimäärät (CSE-tietokanta), Liikuntapaikat (LIPAS-tietokanta), Nuorisotilat (NuoDo), kerta maksukävijöiden seuranta (Paytrail-tietokanta), yhdistysten harrastajamäärät (Webropol) sekä sidosryhmien kävijämäärät (tomijoiden omat tietokannat), Hyvinvoinnin tilastotiedot (Kuntamaisema / Sotkanet)

Keskeiset nostot 2023-2025

Hyvä kehitys

- ✓ Liikuntapaikkojen kehittäminen on lisännyt liikkumista ja käyttöä. Kuntosalin käyntimäärät kasvoivat **5400** → **7200** (v. 2023–2025)
- ✓ Keskeisten liikuntapaikkojen käyttöaste on kasvanut ja liikuntatilojen käyttö lisääntynyt.
- ✓ Alle 18-vuotiaiden seuratoiminnassa mukana olevien määrä kasvoi **249** → **439** (v. 2023–2025)
- ✓ Liikuntaseurojen jäsenmäärä kasvoi **506** → **680** (v. 2023–2025)
- ✓ Harrastamisen Suomen mallin kerhotoiminta on aktiivista ja saavuttaa hyvin etenkin alakouluikäisiä mukaan toimintaan.
- ✓ Matalan kynnyksen liikuntamahdollisuuksia on tarjolla runsaasti.
- ✓ Move 2025-tulokset erinomaiset heikkojen 2023 tulosten jälkeen.
- ✓ Kansalaisopiston liikunta- ja kulttuurikurssit tavoittavat erityisesti työikäisiä.
- ✓ Aijjoos-toiminnan ryhmät tavoittavat hyvin ikääntyneempää väestöä.

Seurattava kehitys

- ✓ Yläkouluikässä harrastaminen ja liikkuminen vähenee.
- ✓ Nuorisotilojen käyntimäärät laskeneet, vaikka aukioloa lisätty.
- ✓ Kohdennettu elintapaohjaus tavoittaa vain pienen määrän kuntalaisia.

Rakenteellinen muutos

- ✓ Yhdistykset ja vapaan sivistystyön toimijat keskeinen osa hyvinvointiverkostoa.
- ✓ Yleinen nuorisotilapalvelu rinnalla korostuu erityistä tukea tarvitsevien kohdennettu nuorisotyö.
- ✓ Liikkumista tukevia palveluja kohdennettava myös seuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille.

Lappajärven kunnan kuntastrategia 2022-2025

Hyvinvointiin liittyvät
linjaukset ja niiden arviointi
uutta kuntastrategiaa varten

VISIO

Hyvän elämän ja elämysten paikka Euroopan suurimman kraatterinjärven rannalla

MISSIO

Lappajärvi näkyväksi tarinoiden, erityislaatuisen järven ja arktisen luonnon avulla. Luodaan jokaiselta lappajärveläiseltä kunnioitettava palveluiden kokonaisuus.

ARVOT

Rohkea-Näkyvä-Elävä

KÄRKIKEHITYSKOHTTEET: Elämää palveleva kunta; Kehittyvä matkailukunta;
Yrittäjyyttä tukeva kunta; Kestävä kunta

- **Asumisympäristön viihtyisyys ja turvallisuus**
 - Pyöräilyn ja kävelyn edistämishjelma investointilistalle
- Arviointi: uudet toimenpiteet (esim. laadukkaat ulkoilureitit, hankeavusten uudelleen haku)
- **Ympäri vuotiset harrastusmahdollisuudet**
 - Kehitetään uuden liikuntahallin ja sen ympäristön harrastusmahdollisuuksia
 - Selvitellään ympärivuotisia harrastusmahdollisuuksia ja uusia toimintamuotoja
 - Luontoliikkumisen harrastemahdollisuuksien kehittäminen
- Arviointi: Luontoliikkumista nostetaan vahvemmin esille - esim. Geokohteiden saavutettavuus; muut normaalia kehittävää toimintaa
- **Palveleva ja osallistava, erityisesti**
 - Ennakkovaikutusten arviointi ja menetelmien käyttöönotto
- Arviointi: Osallisuuteen panostettava enemmän; huomioitava myös henkilöstö

Lappajärven kunnan kuntastrategia 2022-2025

Hyvinvointiin liittyvät
linjaukset ja niiden arviointi
uutta kuntastrategiaa varten

- **Aktivointi ja hyvinvoinnin tukeminen**
 - Valtakunnallisten liikkumista ja aktiivisuutta edistävien hankkeiden ja kampanjoiden hyödyntäminen huomioiden eri-ikäiset asiakasryhmät
 - Kunnan ja hyvinvointialueen yhdyspintapalveluiden kehittäminen
 - ja laadun parantaminen huomioiden eri-ikäiset asiakasryhmät
- Arviointi: tarvitaanko hankkeiden ja kampanjoiden mainintaa kuntastrategiatasolla, riittääkö talousarviovuositasolla? Millaiset tavoitteet strategiaan aktivoinnista ja hyvinvoinnin tukemisesta?
- **Yhteisöllisyyden tukeminen**, erityisesti
 - 3. sektorin yhteistyö sekä toiminta-avustukset
- Arviointi: olleet strategiassa joka vuosi, pois tai tilalle jotain uutta; tavoitteet voisi siirtää osallisuuden alle
- **Maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen**
 - Yksilölliset kotoutumissuunnitelmat
 - Kotouttamiskoulutus
 - Kunta panostaa valmistavaan opetukseen ja suomen kielen opetukseen peruskouluikäisille
- Arviointi: toteutuneet strategiassa; uudet kehittämiskohteet?
- **Nykälänniemi-
Halkosaari alueen kehittäminen** kraatterinjärven seudun keskuksena, erityisesti virkistysalueena
- Arviointi: on edelleen vahvasti mukana, miten tarkkaan määritellään kuntastrategiassa?
- **Kulttuuriperimän esille tuominen**
 - Kulttuurisen ja sosiaalisesti kestävä kehityksen lisääminen
- Arviointi: Miten arvioidaan; konkreettiset tavoitteet?

KAIKENIKÄSET - YLEISET TAVOITTEET

- Lappajärven hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ovat olleet suunnitelmakauden 2022-2025 ajankohtaisina.
- TEAviisarin raportoinnissa on edistytty, mutta edelleen tietoa tulee välittää enemmän luottamushenkilöille.
 - Erityisesti kuntajohdon osuus
- Tehdään erikseen nostot uutta hyvinvointisuunnitelmaa 2026-2029 varten (erillinen dia)

NUORET AIKUISET JA TYÖIKÄISET

- Hyvinvointityön kehittämisen painopisteissä huomioidaan ehkäiseviä toimenpiteitä 17-24-vuotiaiden koulutuksen ulkopuolelle jäämisen ehkäisemiseksi (indikoi 25-26-vuotiaiden pitkäaikaista toimeentulotukea sekä työkyvyttömyys eläkettä saaneiden määrä) - indikaattoreiden kehitys on ollut negatiivinen viimeiden kahden vuoden aikana Lappajärvellä:
 - Tavoitteita hyvinvointisuunnitelmaan 2025-2028
 - Ennaltaehkäisevän toiminnan ja verkostotyön kehittäminen jo toisen asteen opintojen ja jatko-opintojen nivelvaiheessa
 - Jatkossa vuosikertomuksessa raportoidaan etsivään nuorisotyöhön liittyen tilastoja, jotka ennakoivat kehittämistarpeiden ja varhaisen tuen ohjaamista; asiakasohjautuminen, tukimuotojen tarve ja palveluihinohjaus (kouluttautuminen, työttömyys, terveys ja hyvinvointi) sekä asiakkuuksien kesto

LAPSET JA NUORET

- Harrastamisen lisäämisen mahdollistamiseksi on tehty toimenpiteitä - mitä voimme vielä tehdä?
 - Liikkumista olisi hyvä lisätä erityisesti nuorilla
 - Lisätä viestintää perheille harrastetakuun alaisista palveluista (kynnyksen madaltaminen)
- Lasten ja nuorten fyysisen aktiivisuuden, Move!-tulosten ja ylipainon kehitys on syytä huomioida hyvinvointisuunnittelussa:
 - Kehittämisessä huomioidaan yhä enemmän terveyden kannalta liian vähän liikkuvat (liikkumisen polarisoituminen)
 - Hyödynnetään vielä paremmin tietoperusteisuutta toiminnan kehittämisessä
 - Lasten ja nuorten aktiivisuuden huomioiminen vapaa-ajastrategiassa (liikkumisohjelma/hyvinvointiohjelma)
 - Liikunnallisuuden kehittämistä tukevat hankkeiden kehittäminen (Suomi liikkeelle -ohjelma)
- Maahanmuuttaja taustaisten lasten määrä lisääntyy koko ajan kunnassa; pohdittava heidän ja heidän perheidensä integroimista kuntaan.
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan löytyy selkeät nostot tästä hyvinvointikertomuksesta; pohjana käytetään E-P:n hyvinvointialueen suunnitelmaa.

IKÄIHMISET

- Ikäihmisten palvelujen kehittäminen jatkuu yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.
- Hyva-Ep:n kanssa selvitettävä, mitä tietoja kunta voi saada heiltä ikäihmisten hyvinvoinnista.
- Uuden hyvinvointisuunnitelman liitteeksi tulee tehdä ikäihmisten hyvinvointisuunnitelma
 - Pohjana käytetään Hyva-E-P:n suunnitelmaa 2026-2029.

KEHITTÄMISKOHTEET hyvinvoinnin vuosiraporteista 2023 ja 2024:

- Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista
 - Oheinen tavoite ei ole toteutunut koko kaikkien hallintokuntien kohdalla.
 - Jatkossa talousarvion laatimisen yhteydessä eri hallintokunnat hyödyntävät konkreettisia talousarviotavoitteita hyvinvoinnin kehittämiseen vuosiraporttiin sekä laajaan hyvinvointisuunnitteluun perustuen.
- Väestön hyvinvoinnin raportointi luottamushenkilöille ja johtoryhmälle.
 - Kuntamaisema mahdollistanut; erilaiset tulokset ja raportit käyty läpi joryssa sekä valiokunnissa.
- Liikkumiseen kannustaminen esimerkiksi matalan kynnyksen tapahtumilla ja kampanjoilla.
 - Harrastamisen ja liikuntakasvatuksen lisäämisen tueksi tarvitaan vaikuttavia menetelmiä ja näitä on toteutettu mm. harrastetakuun alaisten toimenpiteiden (lapset ja nuoret) sekä elintapaohjauksen ryhmätoiminnan (työikäiset ja eläkeläiset) kautta – nämä ovat vakiintuneita palveluvalintoja, joilla uskotaan olevan hyvinvointia tukevia vaikutuksia.

SUMMA SUMMARUM:

- Tarkistetaan mille TEAviisarin osa-alueille voidaan tehdä toimenpiteitä ja päätetään toimenpiteet.
 - Toimenpiteitä tehty yleishallinnossa ja sivistystoimessa
- Mielen hyvinvoinnin nostaminen enemmän kehittämiskohteisiin kaikille ryhmille
 - Painopistevalinta uudessa hyvinvointisuunnitelmassa 2025-2028
- Kunnan hyvinvointityössä on edistytty monilla alueilla, mutta jatkuvaa arviointia ja mukauttamista tarvitaan. Kunnanstrategian mukaiset toimenpiteet hyvinvoinnin edistämiseksi ovat integroituneet osaksi kunnan toimintaa. Strategisten tavoitteiden päivitys ja tarkistus tehdään vuosittain osana jatkuvaa kehitystyötä.
- Hyte-kerroin on syytä saada nousemaan vuoden 2024 notkahduksen jälkeen - tosin tulosindikaattoreihin on vaikeampi vaikuttaa kuin prosessi-indikaattoreihin.
- Hyvinvoinnin kehittämiseksi luodaan Power BI näkymä Kuntamaisema –palveluun tehostamaan ja laaduntamaan hyvinvointisuunnittelua ja –johtamista – suunnittelu ja raportointi.

Toimenpidesuosituksukset teemoittain

Teema	Keskeiset toimenpiteet	Havainto	Johtopäätös päätöksenteon kannalta
Elinolot ja osallisuus	Nuorten nivelvaiheen tuki (opiskelu, työ, mielenterveys)	Rakenteellinen hyvinvointi vahva (prosessi-indikaattorit)	Nykyisiä rakenteita kannattaa vahvistaa
Elintavat ja liikunta	Liikunnan painopiste yläkouluun ja toiselle asteelle	Nuorten hyvinvointi heikentynyt	Painopiste ennaltaehkäisyyn
Mielenterveys	Ennaltaehkäisevät rakenteet kouluihin ja nuorisotyöhön	Alakoulussa menee hyvin	Varhaiset toimet tuottavat tulosta
Päihteet	Kohdennettu ehkäisevä päihdetyö nuorille	Murros yläkoulussa ja toisella asteella	Tarvitaan kohdennettuja toimia
Terveydentila ja työkyky	Työikäisten työkyvyn tukeminen	Työkyvyttömyys ja kaatumiset kuormittavat	Ennaltaehkäisy vähentää kustannuksia
Turvallisuus	Koulukiusaamisen ehkäisy ja kaatumisten vähentäminen		
Johtaminen ja rakenteet	HYTE-tiedon kytkentä talous- ja strategiaohjaukseen		

Painopistevalinnat hyvinvointisuunnitelmalle 2026-2029

- Ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn
- Kouluikäisten, erityisesti 13-15-vuotiaiden, fyysisen aktiivisuuden lisääminen
- Työikäisten työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja tukeminen
- Hyvinvointia edistävässä palvelukehittämisessä huomioitava myös ikääntyvä väestö
- Mielen hyvinvointi, erityisesti lasten ja nuorten tunnetaidot ja itsetunto sekä kiusaamisen ehkäiseminen
- Luonnon virkistyskäytön ja luontoliikkumisen mahdollisuuksien lisääminen
- Yhteistyön kehittäminen kunnan ja hyvinvointialueen välillä hyvinvoinnin kehittämisessä
- Kunnallisen hyte-työn prosessien kehittäminen (TEA-viisari ja HYTE-kerroin mekanismit)
- Hyvinvoinnin vuosiraportoinnin ja suunnittelun kehittäminen Kuntamaisema-palvelun avulla (tietoperusteinen johtaminen)

Hyvinvointisuunnitelma 2026-2029:

Kunnan hyvinvointisuunnitelma laaditaan asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi pitkäjänteisesti, tavoitteellisesti ja tietoperusteisesti. Suunnitelma perustuu kunnan lakisääteiseen velvollisuuteen seurata väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä edistää niitä suunnitelmallisesti (Terveydenhuoltolaki 1326/2010, 12 §). Hyvinvointisuunnitelma toimii keskeisenä strategisena välineenä, joka ohjaa kunnan ja hyvinvointialueen välistä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. Sen tavoitteena on ehkäistä hyvinvointieroja, vahvistaa ennaltaehkäisevää työtä sekä lisätä eri toimijoiden välistä yhteistyötä.

Suunnitelma laaditaan valtuustokausittain, ja sen toteutumista seurataan vuosittain osana kunnan talousarvion ja toiminnan suunnittelua; vuosittain koottava hyvinvoinnin vuosiraportti mahdollistaa vuosittaisen toimenpidearvioinnin ja mahdollistaa tavoitteiden nostamisen vuosittaisiin talousarvioihin. Hyvinvointisuunnitelma kytkeytyy tiiviisti kuntastrategiaan, jossa kunnan sivistys- ja vapaa-aikapalvelut, elinvoimatehtävät sekä tekninen toimi ja rakennettu ympäristö muodostavat keskeisen perustan kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Hyvinvointisuunnitelma rakentuu ikäryhmittäisistä kokonaisuuksista ja pohjautuu Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelman teemoihin huomioiden Lappajärven kunnan omat paikalliset painopisteet:

- Lapset ja nuoret (lakisääteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Lastensuojelulaki 417/2007, 12 §)
- Työikäiset (hyvinvoinnin edistäminen perustuu kunnan yleiseen hyvinvointivelvoitteeseen, Terveydenhuoltolaki 1326/2010, 12 §)
- Ikäihmiset (lakisääteinen suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi, Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta 980/2012, 5 §)

Lapset ja nuoret

1. Vanhemmuuden ja arjen hallinnan vahvistaminen

2. Hyvinvointia edistävät elintavat

3. Turvallinen kasvuympäristö

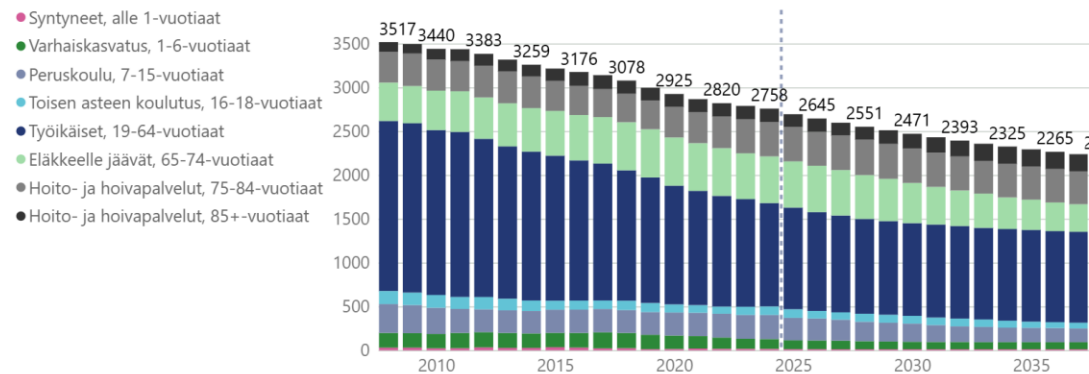
Lappajärven kunnan lasten ja nuorten hyvinvoinnin painopisteet pohjautuvat Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelmaan, huomioiden kunnan omat paikalliset erityispiirteet. Kunta edistää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia tukemalla vanhemmuutta sekä arjen sujuvuutta.

Lapsuus ja nuoruus muodostavat perustan hyvinvoinnille läpi elämän. Varhaisissa elämänvaiheissa luodaan edellytykset terveellisille elintavoille, osallisuudelle, oppimiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille, jotka kantavat aikuisuuteen asti. Keskeisiä toimintaympäristöjä ovat varhaiskasvatus ja perusopetus, joissa hyvinvointia vahvistetaan osana arkea yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, joiden tehtävänä on turvata lapsille ja nuorille turvallinen kasvuympäristö varhaiskasvatuksessa ja kouluissa. Turvallisuus muodostuu sekä fyysisestä että psykologisesta turvallisuudesta. Siihen sisältyvät kiusaamisen ja rasismin ehkäisy, mielenterveyden tukeminen sekä turvallisuuden kokemuksen vahvistaminen.

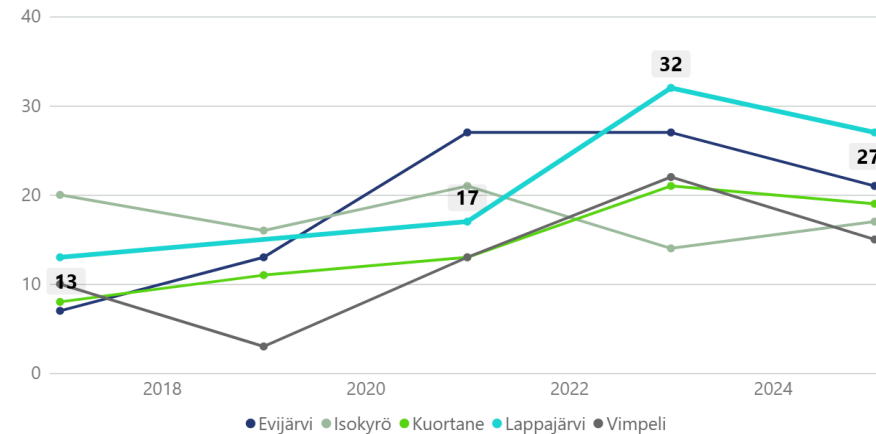
Hyvinvoinnin edistämässä korostuu myös vapaa-ajan palvelujen sekä järjestöjen ja muiden sidosryhmien rooli. Harrastusmahdollisuudet, liikunta-, nuoriso- ja kulttuuritoiminta sekä yhteisöllinen tekeminen tukevat lasten ja nuorten osallisuutta, hyvinvointia ja terveellisiä elintapoja sekä toimivat keskeisinä ennaltaehkäisevinä hyvinvointipalveluina.

Lapsimäärän ennakoidaan vähenevän tarkastelujaksolla 2026–2036 noin 450 lapsesta 309 lapseen. Suurin väheneminen kohdistuu 7–15-vuotiaisiin (250 → 162 lasta), mikä vaikuttaa palvelutarpeisiin ja toiminnan suunnitteluun. Hyvinvointityössä korostuvat lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen, nivelvaiheiden tukeminen sekä monialainen yhteistyö kunnan, hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken.

Väestö 2008-2024, väestöennuste 2025-2045 (Tilastokeskus 2024)

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. lk oppilaista

Lapset ja nuoret Painopiste 1. Vanhemmuuden ja arjen hallinnan vahvistaminen

TAVOITE	NRO	TOIMENPIDE	MITTARIT	VASTUUTAHO
Arkea tukevia palveluja	1	<p>Kohtaamispaikkatoiminnan kehittäminen yhdessä HVA:n perhekeskustoiminnan ja järjestöjen kanssa:</p> <ul style="list-style-type: none"> Lapsiperheille suunnatun kohtaamispaikka toiminnan vakiinnuttaminen osaksi esim. Perhekahvilatoimintaa tai perhelii kuntavuoroa HVA:n perheille suunnattujen palveluiden kohtaannon parantaminen 	Toiminnan vakiintuminen osaksi järjestöjen, perhekeskuksen ja kunnan välille	Sivistystoimi, vapaa-aikatoimi, HVA, järjestöt
Osallisuuden kokemus ja tiedon jakaminen	2	<ol style="list-style-type: none"> Vanhemmilta kysytään toimenpiteistä ja toiveista; vanhempainiltojen kehittäminen Nuorisofoorumin roolia vaikuttajatoimielimenä lisätään, esim. mukana palveluiden kehittämisessä 	<ol style="list-style-type: none"> Kyselyjen määrä Vanhempainillat systemaattisesti ja lukuvuoden aikataulu Nuorisofoorumin laadullinen itsearviointi 	Perusopetus ja toinen aste, sivistystoimi, vapaa-aikatoimi
Syrjäytymisen ehkäiseminen	3	<ol style="list-style-type: none"> Poissaolomallit ja niiden toimenpiteet perheillä tiedossa; koulu huolehtii toteutuksesta Palveluiden lisääminen kohdennettuun nuoristyöhön: K16 nuorisotyö, "kielikahvilat", "kesäduunileiri" 	<p>Poissaolomallien saavutettavuus ja tiedotuskerrat</p> <p>Eri palveluihin osallistuvien nuorten määrät sekä tarjolla olevien palveluiden lukumäärät</p> <p>Vaikutavuuden arviointi: Sotkanet, Nuodo</p>	Sivistystoimi, vapaa-aikatoimi, koulunuoorisotyö, etsivä nuorisotyö, järjestöt
Yhteistyö HVAn kanssa huolen puheeksi ottamisen käytännöissä	4	Tarjotaan tila ja mahdollisuudet tiedottaa vanhempia ja pitää tilaisuuksia sekä henkilöstön kouluttaminen huolen puheeksi ottamiseksi	<p>Tilaisuudet ja hva:n raportti</p> <p>Koulutustilaisuudet</p>	<p>Sivistystoimi ja hva</p> <p>Koulut ja hva</p>

Lapset ja nuoret Painopiste 2. Hyvinvointia edistävät elintavat

TAVOITE	NRO	TOIMENPIDE	MITTARIT	VASTUUTAHO
Lasten ja nuorten osallistumisen ja aktiivisuuden lisääminen	5	<p><i>Osaamisen näyttämisen ja tunnustamisen tilaisuuksia tarjotaan enemmän monipuolisesti kulttuurin eri osa-alueilta.</i></p> <p>Matalan kynnyksen liikuntakerhotoiminnan lisääminen heti kouluajan yhteyteen ja vapaa-ajalle sekä järjestöjen aktivointi toteuttaa harrastustoimintaa myös kilpailutoiminnan ulkopuolella oleville lapsille</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koulun HSM- ja kerhohankkeiden kautta mielekkäitä harrastuksia ja matalan kynnyksen ilmaista toimintaa • Polkukerhotoiminnan pilotointi ja toiminnan vakinnuttaminen • Harrastetakuun alaisten palveluiden aktiivinen viestintä (kaikilla mahdollisuus osallistua) 	<p>Kerhotoimintojen lukumäärä sekä palveluihin osallistuvien lukumäärä</p> <p>Vaikuttavuuden arviointi: kouluterveyskysely, sotkanet, MOVE!-mittaukset, kunnan omat tietojärjestelmät</p>	Sivistystoimi, vapaa-aikatoimi, järjestöt
Nuorten kokemukset omaa terveydentilaa kohtaan paranee	6	<p>Käynnistetään hankerahoituksen kautta toiminta, joka keskittyy vahvistamaan nuorten elintapoja (liikkuminen, ravinto, elämäntyyli) ja vakiinnutetaan toiminta osaksi kunnan elintapaohjausprosessia</p> <p>Myös tavoite 5:n toimenpiteet.</p>	<p>Hankkeen toteutuminen, toimenpiteiden lukumäärät sekä hankkeeseen osallistuvien nuorten lukumäärät</p> <p>Vaikuttavuuden arviointi: kouluterveyskysely, sotkanet, MOVE!-mittaukset, kunnan omat tietojärjestelmät</p>	Vapaa-aikatoimi, nuorisofoorumi, etsivä nuorisotyö, sivistystoimi
Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin vahvistaminen	7	<p>Yhteistyö hva:n kanssa sekä koulunuorisotyön nivelvaihteyden yhtenä painopistealueena oppilaitoksissa tehtävä tunne- ja vuorovaikutustaidot</p> <p>Opettajien kouluttaminen; säännölliset luokanvalvojan/ryhmänohjaajan tunnit yhteisöllisyysnäkökulmasta</p> <p>Sosiaalinen jännittäminen, itsetunnon vahvistaminen (alkaa/voimistuu yleensä 7. lk alussa); työ aloitettava jo 5.-6. -luokalla</p>	Kouluterveyskysely: kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, %	Sivistystoimi, vapaa-aikatoimi, etsivä nuorisotyö
Nikotiinipussien käyttö vähenee ja käytön aloittamista ehkäistään	8	Ehkäisevää päihdetyön suunnitelmallisuuden lisääminen osaksi kouluissa tehtävän nuorisotyön nivelvaihteyttä; ehkäisevä työ jo 5.-6. luokalta alkaen	Kouluterveyskysely; käyttää päivittäin, %	Sivistystoimi, vapaa-aikatoimi, etsivänuorisotyö, HVA
	9	Kouluterveydenhuollon puheeksiottaminen		

Lapset ja nuoret Painopiste 3. Turvallinen kasvu ympäristö

TAVOITE	NRO	TOIMENPIDE	MITTARIT	VASTUUTAH O
Kiusaamista ja kouluväkivaltaa ehkäistään ja niihin puututaan	10	Koulun jatkuva työskentely - järjestyssääntöjen sekä opiskelijahuolto suunnitelman päivittäminen. Laaja yhteistyö kiusaamista ehkäisevässä työssä mm. Kokemusasiantuntijaluennot.	Kouluterveyskysely	Sivistystoimi, vapaa-aikatoimi
Lisätään maahan muuttaneiden lasten ja perheiden turvallisuutta sekä tietoutta palvelujärjestelmästä	11	Kunnan oma maahanmuutto-ohjelma ja toimenpidesuunnitelma	Valmis ohjelma ja suunnitelma	Hyvinvoinnin toimiala ja yleishallinnon toimiala
Liikenneturvallisuuden edistäminen ja tiedottaminen	12	Perusopetuksen ja toiselle asteelle liikenneturvallisuuden vuosisuunnitelma; opettajien kouluttaminen. Punainen liitu –kampanja sekä kokemusasiantuntijaluennot	Ohjeellinen suunnitelma liikenneturvallisuuden teemojen läpikäynnistä lukuvuosittain	Koulut ja oppilaitokset
Lapsilla on turvallinen kasvu ympäristö (varhaiskasvatus)	13	Varhaiskasvatuksen uusi LeKe toiminta tukee lapsiperheitä lapsen keskittymisen haasteissa	Toteutuneiden ryhmien määrä	Varhaiskasvatus
	14	Varhaiskasvatuksen arviointimenetelmä Valssi edistää varhaiskasvatuksen laadunvalvontaa	Kyselyiden lukumäärä ja vastaajien määrä	
Nuorilla on turvallinen kasvu ympäristö ja yleisessä nuorisotyössä toteutuu turvallisen tilan tavoitteet	15	Avoin nuorisotilatoiminta tukee nuorten yhteisöllisyyttä ja osallistumista. Turvallisen tilan periaatteet nostetaan yhdeksi keskeiseksi ohjaavaksi periaatteeksi osana yleisen nuorisotilapalveluiden toimintaa. Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa turvallisen toimintaympäristön periaatteen varmistamiseksi: <ul style="list-style-type: none"> vastuullisuus kriteerit avustushakemusten yhteydessä koulutustilaisuudet eri teemoja koskien yhdistysfoorumissa 	Eri palveluihin osallistuvien nuorten määrät sekä tarjolla olevien palveluiden lukumäärät Vaikuttavuuden arviointi: Sotkanet, Nuodo	Vapaa-aikatoimi

Työikäiset - painopisteet:

1. Elämönhallinnan ja osallisuuden vahvistaminen
2. Terveellisten elämäntapojen tukeminen ja työkykyisyyden säilyttäminen

Työikäiset muodostavat suurimman väestöryhmän, ja heidän hyvinvointinsa on keskeinen osa kunnan elinvoimaa. Painopisteinä ovat elämönhallinnan ja osallisuuden vahvistaminen, terveellisten elintapojen tukeminen sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen. Työkykyisyyden ylläpitäminen ja vahvistaminen on keskeinen osa hyvinvointityötä, ja siinä korostuvat ennaltaehkäisevät toimet, varhainen tuki sekä arjessa selviytymisen tukeminen. Työllisyyden edistäminen toteutuu yhteistyössä työllisyysalue 10:n kanssa. Yhteistyön tavoitteena on tukea työikäisten työllistymistä, työssä pysymistä sekä ehkäistä syrjäytymistä.

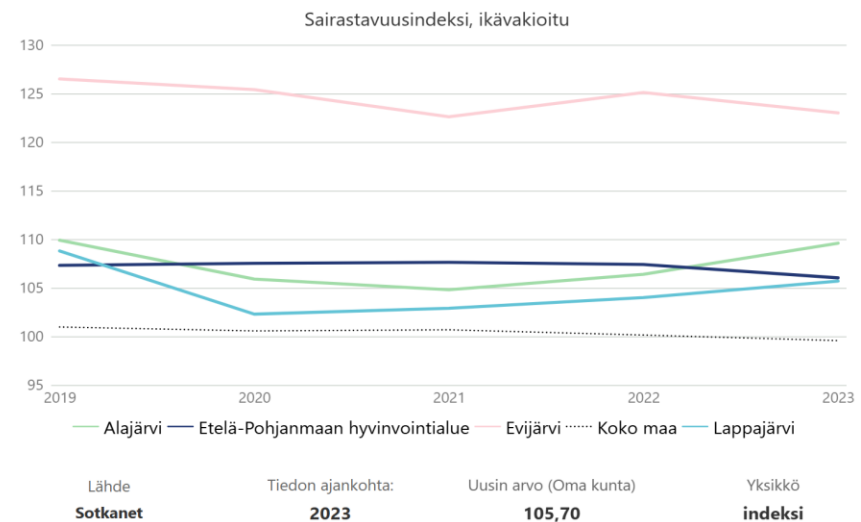
Hyvinvointialueella ylipaino ja tyypin 2 diabetes ovat yleisempiä kuin valtakunnallisesti, minkä vuoksi keskeinen tavoite on elintapojen vahvistaminen - liikkuminen, ravitsemus ja elämänrytmi. Lappajärvellä työttömyys on viime vuosina noussut, mikä korostaa työllisyyttä ja työkykyä tukevien toimien merkitystä. Sairastavuusindeksi on kunnassa kuitenkin kohtuullisella, mutta on ollut nousussa viime vuosien aikana.

Työ- ja toimintakyky

Lappajärvi Etelä-Pohjanmaa

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä	336,1	415,5
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	7,2	7,4
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	0,8	1,3
Työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista	9,2	6,7
Työttömien terveystarkastukset, % työttömistä	17,5	16,5
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys) 15 - 64-vuotiaista, %	1,7	2,8

Työikäiset Painopiste 1. Elämänhallinnan ja osallisuuden vahvistaminen

TAVOITE	NRO	TOIMENPIDE	MITTARIT	VASTUUTAH O
Kuntalaisten osallisuutta vahvistetaan.	16	Kunnan osallisuusohjelmaa käytetään vuosittain.	Tehdyt osallisuustoimenpiteet	Kunnan eri toimialat
	17	Kuntalaisille suunnattujen tiedotustilaisuuksien lisääminen.	Tilaisuuksien määrä	Kunnan eri toimialat
	18	Osallistavan budjetoinnin kautta vaikuttaminen	Äänestäneiden määrä ja toteutuneet kohteet	Elinvoima
Palveluiden saavutettavuuden parantaminen	19	Palvelukyselyt asukkaille ja kausiasukkaille. Yhteistyö yrittäjien kanssa.	Kyselyt Yhteiset tilaisuudet yrittäjien kanssa	Yleishallinto Elinvoima
Maksuttomien tapahtumien tuottaminen yhdessä kolmannen sektorin kanssa	20	Järjestetään kumppanuuspöytiä ja erilaisia tapahtumia (esim. uusien kuntalaisten tapaaminen)	Järjestetyt tapahtumat ja palaute niistä	Kunnan eri toimialat
Hyödynnetään kulttuurihyvinvointisuunnitelman tavoitteita osana osallisuuden lisäämistä	21	Suunnitelman hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja otetaan käyttöön vaihdellen	Toteutuneet toimenpiteet	Vapaa-aikatoimi, kirjasto
Maahanmuuttajataustaisten työikäisten ja perheiden kotoutumisen parantaminen	22	Kunnan oman maahanmuuttosuunnitelman teko	Valmis suunnitelma	Hyvinvoinnin toimiala, yleishallinnon toimiala

Työikäiset Painopiste 2. Terveellisten elämäntapojen tukeminen ja työkykyisyyden säilyttäminen

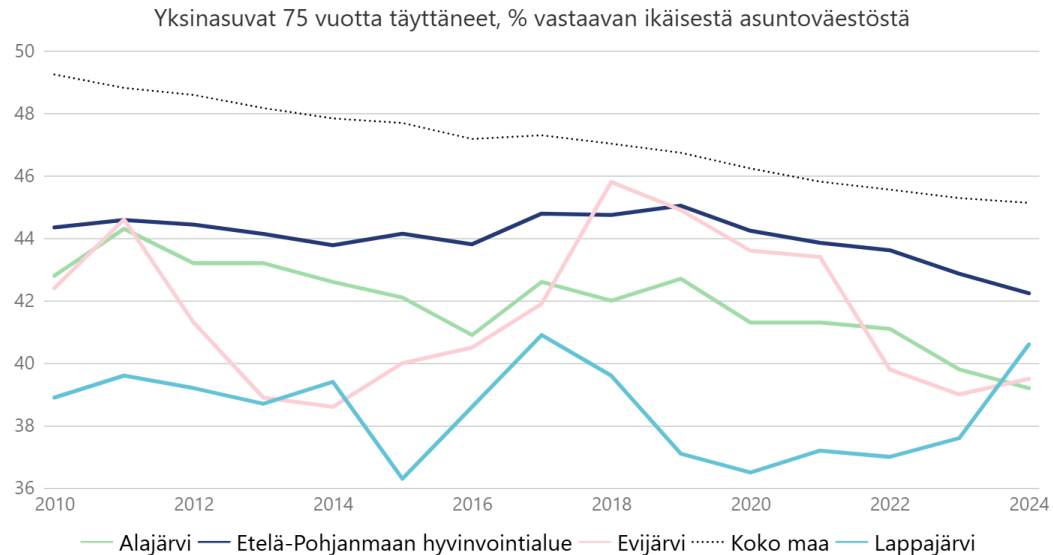
TAVOITE	NRO	TOIMENPIDE	MITTARIT	VASTUUTAHO
Kohdennetun elintapaohjauksen ja liikuntaneuvontapalveluiden saavutettavuuden lisääminen työ- ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi	23	Kohdennetun elintapaohjauksen palveluiden yhteistyön kehittäminen yhdessä TE-alueen ja HVA:n kesken; mm. palveluviestinnän kehittäminen Elintapaohjaus- ja liikuntaneuvonta ryhmätoiminnan lisääminen	Palveluihin ohjautuneiden lukumäärä Vaikuttavuuden arviointi: HVA, hyviö, OPA-profiili	Vapaa-aikatoimi, HVA, TE-alue, PLU ja Veto+ -hanke
Luontoliikkuminen	24	Nostetaan esiin luontoliikkumista ja luodaan sille edellytyksiä Geopark-opasteiden lisääminen ja kohteiden esille tuominen	Liikkumiseen liittyvä viestintä lisääntyy, yhteistyö kansalaisopiston ja yhdistysten kanssa. Valmiit opastetut käyntikohteet.	Elinvoima Vapaa-aika Tekninen toimi
Liikunnallista toimintakykyä ylläpitävän kurssitarjonnan lisääminen ja niistä aktiivinen viestiminen yhteistyössä Järvilakeuden kansalaisopiston kanssa	25	Työikäisille tarjottavien liikuntapalveluiden ja liikuntakurssien määrän lisääminen sekä palveluiden kohtaannon lisääminen - esim. lyhytkurssit	Toteutuneiden kurssien lukumäärät sekä palveluihin osallistuneiden lukumäärät Vaikuttavuuden arviointi: palveluiden kehittämiskyselyt	Vapaa-aikatoimi, kansalaisopisto
Ennaltaehkäisevä päihdetyö on jokavuotista ja jatkuvaa toimintaa	26	Ennaltaehkäisevän päihdetyön tekeminen aktiivisesti ja työn esillä pitäminen	EPT-työn vuosiraportti ja arviointi; toteutuneiden kampanjoiden määrä	Vapaa-aikatoimi, HVA, järjestöt

Ikäihmiset - painopisteet:

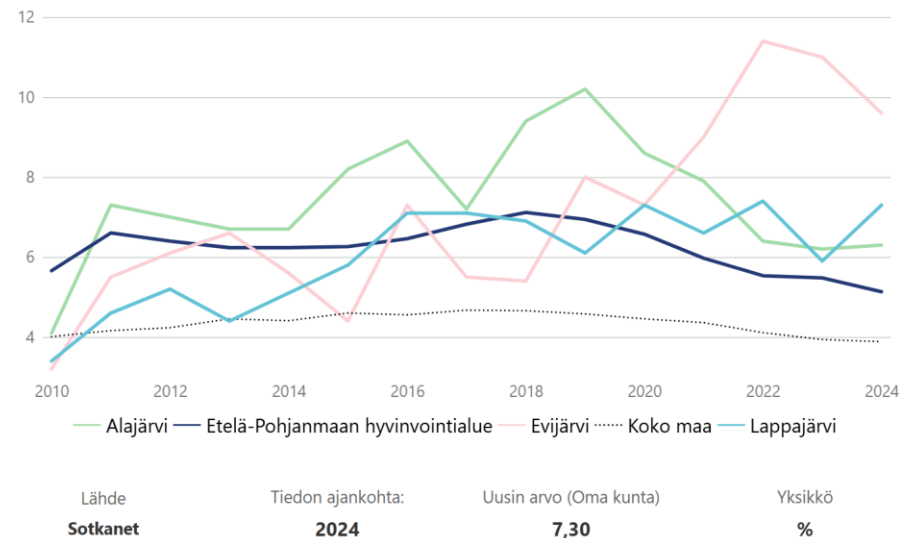
1. Terveysten ja toimintakyvyn vahvistuminen
2. Palveluiden saavutettavuuden ja osallisuuden turvaaminen

Suunnittelussa on painotettava kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä sekä arvioitava ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilaa, ikääntyneelle väestölle tarjolla olevien palvelujen riittävyyttä ja laatua sekä ikääntyneen väestön palvelutarpeeseen vaikuttavia tekijöitä. Niin E-P:n hyvinvointialueen kuin Lappajärven kunnan hyvinvointisuunnitelmassa painopisteet tulevat vanhuspalvelulaista.

Lappajärven huoltosuhde on Etelä-Pohjanmaan korkeimpia ja kunnassa asuu paljon ikääntyneitä. Omaishoitajien määrä hiljalleen noussut – onko tämä sitten hyvä vai huono suhdanne... Toisaalta suurempi osa ikääntyneistä saa olla kotona, mutta toisaalta palveluja on karsittu tai viety kauemmas. Omaishoitajien jaksamiseen on kiinnitettävä huomiota.

Omaishoidon tuella kotona hoidettavat 75 vuotta täyttäneet vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä

Ikäihmiset Painopiste 1. Terveyden ja toimintakyvyn vahvistuminen

TAVOITE	NRO	TOIMENPIDE	MITTARIT	VASTUUTAH O
Fyysisen kunnon ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja palveluiden saavutettavuuden lisääminen	27	1) Kuntosaliedun tarjoaminen eläköityneille ja omaishoitajille 2) Maksuttomien liikuntatuokioiden tarjoaminen yli 63-vuotiaille (Yhdessä hyvinvointia -perjantaitoiminnan vakiinnuttaminen) 3) Vertaisohjaaja toimintamallin kehittäminen - esim. Liikuntaystävätoiminta ja Sportyplanner-palvelun laajentaminen	Toteutuneiden palveluiden- sekä palveluiden käyttäjien lukumäärät Vaikuttavuuden arviointi: Sotkanet – esimerkiksi kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65-vuotta täyttäneillä	Vapaa-aikatoimi, Aijjoos
Kohdennetun elintapaohjauksen ja liikuntaneuvontapalveluiden saavutettavuuden lisääminen fyysisen toimintakyvyn ylläpitämiseksi	28	Yhteistoiminnan lisääminen kohdennetussa elintapaohjauksessa palveluviestinnän avulla Elintapaohjaus- ja liikuntaneuvonta ryhmätoiminnan lisääminen huomioiden kohderyhmän lisäksi omaishoitajat	Palveluihin ohjautuneiden lukumäärä Vaikuttavuuden arviointi: HVA, hyviö, OPA-profiili	Vapaa-aikatoimi, Aijjoos, Omaishoitajien alueellinen yhdistys
Kaikkia kuntalaisia kannustetaan liikuntakampanjoihin	29	Liikuntakampanjoita järjestetään ja huolehditaan niiden sopivuudesta kaikenikäisille	Kampanjoiden määrä ja osallistujien määrä	Vapaa-aika Hyvinvointi

Ikäihmiset Painopiste 2. Palveluiden saavutettavuuden ja osallisuuden turvaaminen

TAVOITE	NRO	TOIMENPIDE	MITTARIT	VASTUUTAH O
Järvi-Pohjanmaan vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto toimivat aktiivisesti ja toimielinten osallisuutta mahdollistetaan	30	Huolehditaan kunnan osallistujat neuvostoihin ja tarjotaan toiminnolle tilat	Itsearviointi ja siitä raportointi	Vapaa-aika
Kaikukortti-toiminnan laajeneminen	31	Kaikukortti kulttuurikaveritoiminnasta viestinnän lisääminen ja palvelusaavutettavuuden lisääminen	Kaiku-korttien määrä	Vapaa-aika
Omaishoitajat	32	Kahvitteluhetket yhteistyössä yhdistysten ja järjestöjen kanssa, kunta yhtenä organisoijana	Toteutunut yhteistyö	Elinvoima Hyvinvointi
Ravitsemustiedon jakaminen	33	Yhdessä kansalaisopiston kanssa Toimitaan hva:n tiedotuskanavana	Tilaisuudet	Hyvinvointi HVA

The logo of Lappajärvi is a circular emblem divided into four quadrants. The top-left quadrant shows a white silhouette of a swan on a light blue background. The top-right quadrant features a dark blue background with white diagonal stripes. The bottom-left quadrant has a dark blue background with white wavy lines representing water. The bottom-right quadrant shows a white silhouette of a plant with three leaves on a light blue background.

Lappajärvellä on vahva perusta hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Suurimmat hyödyt saavutetaan kohdentamalla toimenpiteet lasten, nuorten ja työikäisten ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä hyödyntämällä systemaattisesti hyvinvointitalouden näkökulmaa päätöksenteossa.

Kunnan hyvinvointityö pohjautuu jatkuvaan hyvinvoinnin prosessien, mittareiden ja tavoitteiden arviointiin ja kehittämiseen. Vuosittainen työkalu on kunnan talousarvio, jossa nostetaan kunkin vuoden hyvinvointityö esille. Hyvinvoinnin tilaa ja kehittämistarpeita seurataan hyvinvoinnin vuosiraporttein.

HYVINVOINTIKERTOMUKSEN 2021-2025 JA HYVINVOINTISUUNNITELMAN 2026-2029 HYVÄKSYNTÄ

Hyvinvointivaliokunta 5.5.2026 § xx

Kunnanhallitus xx.5.2026 § xx

Kunnanvaltuusto xx.6.2026 § xx

Hyvinvointikertomuksesta ja -suunnitelmasta on vastannut kunnan HYTE-työryhmä hyvinvoinnin toimialueen johdolla.